

نقشه ترانزیتی ایران روی میز بریکس

مبادله بی‌منت در ضیافت آسیایی

کیمیا ملکی: عزیمت مسعود پزشکیان به دهلی‌نو برای حضور در هجدهمین اجلاس سران بریکس فراتر از یک مانور تشریفاتی دیپلماتیک، آزمونی راهبردی برای کارآمدی ابزارهای اقتصادی ایران در عصر گذار به نظم چندقطبی است. بلوکی که با در بر گرفتن ۴۵ درصد جمعیت کره زمین، نزدیک به ۴۰ درصد از کیک تولید ناخالص داخلی جهان بر پایه برابری قدرت خرید و مالکیت ۴۳ درصد از منابع نفت خام جهان را نمایندگی می‌کند، اکنون دیگر یک انجمن گفت‌وگوی آکادمیک نیست بلکه کانون طراحی سامانه‌های نوین مبادلات بین‌المللی است. در شرایطی که تنگناهای پولی و محدودیت‌های سوئیفت هزینه‌های مبادله خارجی ایران را به شکل معناداری افزایش داده، حضور فعال در این گردهمایی گامی بلند در جهت مصون‌سازی تبادلات ارزی، توسعه مقاصد صادرات غیرنفتی و فعال‌سازی ظرفیت‌های راکد ژئواکونومیک کشور تلقی می‌شود. ماموریت اصلی تیم اقتصادی همراه رئیس‌جمهور، تبدیل ظرفیت‌های روی کاغذ به پیمان‌های الزام‌آور پولی، تسهیل مبادلات بانکی و گشایش کانال‌های نوین تسویه مالی با غول‌های مصرف انرژی دنیاست.

بریکس پلاس و عبور از تک‌ارزی بودن

تخریب یک‌شبه نظام پولی غرب یا خلق سریع یک ارز واحد شکننده نیست بلکه متکی بر تنوع‌بخشی به مسیریای تسویه از طریق مکانیسم‌هایی چون کارگروه پرداخت بریکس، بهره‌گیری از پول‌های محلی و پیوند شبکه‌های پیام‌رسان مالی ملی است. این دقیقاً همان نقطه کانونی است که ساختار تجارت خارجی ایران به آن نیاز مبرم دارد.

وودز نظیر صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی و ارتقای سهم کشورهای در حال توسعه در تصمیم‌گیری‌های کلان مالی است. اعضای این بلوک با کنترل بیش از ۲۴ درصد تجارت جهان و سهمی چشمگیر در زنجیره فلزات استراتژیک و عناصر نادر خاکی حدود ۷۲ درصد ذخایر جهانی، پتانسیلی بی‌رقیب برای ایجاد اکوسیستم تجاری درون گروهی دارند. بریکس به دنبال

اندونزی، به ستون فقرات مفهوم «جنوب جهانی» بدل شده است. نکته بنیادین در تحلیل هویت بریکس این است که این مجمع، یک پیمان نظامی یا بلوک ایدئولوژیک ضدغربی بسته نیست؛ بلکه کنسرسیومی پراگماتیک از قدرت‌های نوظهور است که هدف مشترکشان کاهش ریسک‌های سیستمی ناشی از تمرکز ذخایر در یک ارز مسلط، اصلاح ساختارهای سنتی برتون

طی دو دهه گذشته، بلوک بریکس مسیر تکاملی شگرفی را پشت سر گذاشته است. نامی که در سال ۲۰۰۱ صرفاً توسط مؤسسه گلدمن ساکس برای پیش‌بینی صعود اقتصادهای نوظهور وضع شد، امروز با عضویت بازیگران تعیین‌کننده‌ای چون چین، هند، برزیل، روسیه، آفریقای جنوبی و اعضای جدید شامل ایران، امارات متحده عربی، مصر، اتیوپی، عربستان سعودی و

اهرم‌های نقدینگی و تاب‌آوری

یکی از کلیدی‌ترین محورهای سخنان رئیس‌جمهور پیش از آغاز سفر، توجه ویژه به ظرفیت‌های نهادی مانند بانک توسعه نوین بود. این نهاد مالی چندجانبه که مقر آن در شانگهای است، تاکنون میلیاردها دلار پروژه زیربنایی در حوزه‌های انرژی پاک، حمل‌ونقل و محیط‌زیست را بدون تحمیل پیش‌شرط‌های سیاسی معمول نهادهای مالی غربی تأمین اعتبار کرده است. بهره‌مندی ایران از ظرفیت‌های NDB، به‌ویژه از حیث استقراض و تأمین مالی پروژه‌ها با ارزهای محلی یوان، درهم، روپیه یا روبل، می‌تواند بار مضاعفی را از دوش بودجه عمومی و اعتبارات بانکی کشور بردارد. از سوی دیگر، گسترش پیمان‌های پولی دوجانبه و چندجانبه در بستر بریکس، عملاً هزینه ریسک مبادلاتی ناشی از تبدیل مکرر ارزها به دلار یا یورو و برعکس را می‌کاهد؛ فرآیندی که در برآوردهای تجارت خارجی گاه تا ۱۰ الی ۱۵ درصد بار مالی اضافی به واردکنندگان و صادرکنندگان تحمیل می‌کند.

علاوه بر این، ابتکاراتی مانند طرح پایه‌گذاری بورس غلات بریکس و بازارهای تخصصی انرژی و فلزات، فرصتی طلایی پیش روی شرکت‌های صادرکننده مواد پتروشیمی، پایه نفتی، فولاد و سیمان قرار می‌دهد تا فرآورده‌های خود را با نرخ‌های واقعی و شفاف منطقه‌ای، به‌دور از سازوکارهای انحصاری واسطه‌ها عرضه کنند و جریان بازگشت ارز حاصل از صادرات را شتاب بخشند.

را برای هم‌افزایی با بریکس تدوین کند و به رفع موانع تسریع بخشد، بخش خصوصی این توانمندی را دارد که به عنوان بازوی اجرایی و پل ارتباطی مطمئن عمل کند.

وی در پایان با ترسیم افق‌های چندوجهی این پیمان تصریح کرد:

می‌توان پیوندهای تجاری و صادراتی شکل‌گرفته در چارچوب بریکس را حتی به بازارهای اروپایی نیز متصل ساخت؛ سناریویی راهبردی که نه‌تنها منافع سرشاری برای اقتصاد ایران به همراه خواهد داشت، بلکه منافع متقابل پایداری را برای سایر کشورهای عضو بریکس خلق می‌کند.

سخن پایانی

عضویت در بریکس نه معجزه اقتصادی خودکار است و نه یک دستاورد تزئینی دیپلماتیک. بریکس صرفاً میز فرصت‌ها را گسترده‌تر می‌کند اما برداشت محصول از این خان، وابسته به چابکی ساختار اجرایی و بانکی داخلی است. حضور رئیس‌جمهور در جمع رهبران دهلی‌نو تنها زمانی به شکوفایی تراز تجاری و تقویت تاب‌آوری ریال ختم خواهد شد که وزارتخانه‌های اقتصادی، سازمان توسعه تجارت و بانک مرکزی، بیانیه‌ها را به پیش‌نویس‌های الزام‌آور حقوقی، پیمان‌های تسویه دوجانبه، تسهیل خطوط اعتباری گمرکی و کاهش بروکراسی مبادلاتی بدل سازند.

اگر دیپلماسی فعال منطقه‌ای با اصلاح رویه‌های بازگشت ارز صادراتی و جذب سرمایه‌های بریکس در شریان‌های ترانزیتی پیوند بخورد، بریکس می‌تواند پایدارترین حصار حفاظتی را در برابر شوک‌های بیرونی بر گرد اقتصاد ملی ترسیم کند؛ آوردگاهی که نتیجه آن نه در همایش‌ها بلکه بر تابلوی جریان نقدینگی و ارزآوری کشور ارزیابی خواهد شد.

تکیه‌گاه‌های موجود و خلاءهای ارز‌آوری

حس می‌شود. اسامات متحده عربی: شاهراه اصلی بازصادرات، ترخیص کالا و نخستین مبدأ واردات کالاهای واسطه‌ای و اساسی به کشور، که هم‌اکنون به عنوان عضو رسمی بریکس، بستری قانونی و چندجانبه‌تر برای تسهیل گردش حوالجات مالی فراهم می‌آورد. هند: بازار سنتی و پرجمعیتی که در ماه‌های اخیر رشد محسوسی در مبادلات بازرگانی با تهران ثبت کرده است؛ با این حال تراز تجاری دوجانبه همچنان ظرفیت جهش‌های چند میلیارد دلاری در بخش‌های پتروشیمی، قیر و کودهای شیمیایی را دارد. روسیه: اگرچه حجم صادرات صنعتی و کشاورزی ایران به این

ایران در نقش لولای ترانزیتی جنوب جهانی

ارزآوری بریکس برای ایران تنها به فروش فیزیکی کالا خلاصه نمی‌شود بلکه ترانزیت و خدمات لجستیکی دومین چشمه زاینده درآمدهای ارزی کشور است که پیوستگی کاملی با اهداف این اتحادیه دارد. تأکید بیانیه دهلی بر چارچوب همکاری لجستیکی و امنیت زنجیره تأمین، دقیقاً بر مزیتی دست می‌گذارد که خاک ایران واجد آن است. واقع شدن ایران در گلوگاه استراتژیک خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر، کشور را به منطقی‌ترین و ارزان‌ترین دالان پیوند دهنده غول‌های آسیایی (هند و چین) به روسیه، قفقاز و آسیای مرکزی در قالب کریدور شمال-جنوب بدل کرده است. توسعه خطوط ریلی، تکمیل حلقه مفقوده رشت-آستارا و تجهیز بندر جنوبی نظیر بندر چابهار با مشارکت هندی‌ها، بستری است که علاوه بر تثبیت ژئوپلیتیک کشور، توانایی خلق میلیاردها دلار عواید ارزی پایدار سالانه از محل تعرفه‌های ترانزیتی را خواهد داشت؛ ارزی مطمئن، بدون ریسک خام‌فروشی و کاملاً مصون از نوسانات بازارهای کالایی جهانی.

سایه سنگین تحریم و دلار بر پیمان‌های منطقه‌ای

به حساسیت این موضوع پی برده‌اند، اضافه کرد: در حال حاضر «کریدور ترانزیتی شمال-جنوب» به یکی از محورهای ثقل و راهبردی مذاکرات اعضا بدل شده است؛ مسیری که روسیه و کشورهای حوزه اوراسیا می‌توانند از طریق جغرافیای ایران، با هزینه‌ای بهینه‌تر و در مسافتی کوتاه‌تر به آب‌های گرم و بازارهای هدف متصل شوند.

لِزوم گذر از تئوری به عمل در پیمان‌های پولی دوجانبه

عضو هیات‌رئیس‌ه اتاق ایران با اشاره به اینکه طرح‌های کلان منطقه‌ای تنها با اجرای دقیق در میدان تجاری ارزش‌آفرین خواهند بود، خاطرنشان ساخت: نمی‌توان با یک نسخه واحد با همه شرکا برخورد کرد؛ بلکه باید متناسب با ساختار اقتصادی هر کشور، الگوی همکاری ویژه‌ای تدوین شود که محوریت آن، کاربست «ارزهای ملی» در چارچوب توافقات دوجانبه باشد.

عبدالله مهاجر دارابی در شبکه خبر با اشاره به الحاق جمهوری اسلامی ایران به ائتلاف‌ها و پیمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نظیر بریکس، سازمان همکاری شانگهای، اتحادیه اقتصادی اوراسیا و آکو، تصریح کرد: تجمع پتانسیل‌های این تشکیلات اقتصادی به ارقام تجاری بسیار چشمگیری منتهی می‌شود؛ با این حال، تمامی این ظرفیت‌ها امروز با یک مانع ساختاری مشترک به نام «تحریم» دست‌به‌گریبان هستند.

عقب‌ماندگی از رقبا به‌دلیل کانال‌های پُر هزینه مالی

وی با تأکید بر اینکه یکی از چالش‌های بنیادین صادرات، دشواری در چرخش و بازگشت منابع ارزی به چرخه اقتصادی کشور است، اظهار کرد: در شرایطی که رقبای تجاری ما در بازارهای مقصد آزادانه و بدون اصطکاک مالی فعال هستند، تاجران ایرانی ناچارند جهت انتقال منابع مالی یا ارزهای جهان‌روا نظیر دلار، به کانال‌های غیررسمی و صرافی‌ها متصل شوند؛ رویه‌ای که علاوه بر اتلاف زمان، بار مالی و ریسک سنگینی را به فعالان اقتصادی تحمیل می‌کند.

مهاجر دارابی با بیان اینکه بریکس واجد ظرفیت‌های استراتژیک و کم‌نظیری است، گفت: تحقق نتایج ملموس از این پیمان زمانی میسر می‌شود که موانع موجود از نقطه آغاز به درستی شناسایی و تدبیر شوند؛ در غیر این صورت، نباید انتظار جهش معناداری را در کارنامه صادراتی کشور داشت.

عضو هیات‌رئیس‌ه اتاق بازرگانی ایران با یادآوری اینکه بخش عمده‌ای از مراودات همچنان تحت سلطه دلار قرار دارد، اذعان داشت: در صورتی که بتوان مکانیزم تسویه مبتنی بر دلار را در این پیمان‌ها متوقف کرد، حجم مراودات تجاری ما با اعضای بریکس به ارقام بسیار چشمگیرتر و سودآورتری جهش خواهد یافت.

کریدور شمال-جنوب؛ فصل مشترک منافع ژئواکونومیک اعضا

وی با اذعان به اینکه کشورمان تاکنون موفق نشده سهم درخور و شایسته‌ای از ظرفیت‌های بریکس را احصا کند، افزود: ریشه اصلی این رخوت تجاری، فشارهای تحریمی است. هرچند کشور تحت شدیدترین تحریم‌ها قرار دارد، اما هنر مدیریت تجاری، تدوین راهکارهای کارآمد برای خنثی‌سازی و بی‌اثر کردن این محدودیت‌ها در جهت به‌کارگیری پتانسیل‌های موجود است.

مهاجر دارابی با تأکید بر اینکه خود کشورهای هم‌پیمان در بریکس نیز